

**ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА**

Соборність України: від ідеї до сьогодні

(до Дня Соборності України)

Бібліографічний покажчик

КРАМАТОРСЬК

2015

Укладач:

Алексеева В. І. – провідний бібліограф довідково-інформаційного відділу бібліотеки

Відповідальний редактор:

Коробка Ж. І. – завідувач бібліотеки

С 54   Соборність України: від ідеї до сьогодення (до Дня Соборності України : бібліографічний покажчик / укл. В. І. Алексеева ; відповід. ред. Ж. І. Коробка. – Краматорськ, 2015. – 11 с.

З-поміж особливих прикмет нашого народу із сивої давнини завжди простежується прагнення до єдності всіх теренів українського народу. 22 січня 2015 року Україна відзначатиме прийняття універсалу Директорії про злуку Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки в єдину державу. Ця подія ввійшла в нашу історію як День соборності України.

Соборність, тобто об'єднання в одне державне ціле всіх земель, що заселяє нація, – чудовий ідеал. Для українського народу, віками позбавленого своєї державності, розірваного на частини й розділеного між двома могутніми імперіями – Російською та Австро-Угорською, проблема соборності була особливо важливою й неймовірно складною.

Ми маємо пам'ятати: українське національне відродження відбувалося й відбувається в гармонії з соціальним визволенням. То ж з вірою в серці, з великим напруженням сил нам потрібно підняти нашу державу, об'єднати й відродити нашу Україну.

Покажчик складено для широкого кола читачів – студентів, викладачів, усіх, хто цікавиться проблемами становлення та еволюції державницької історії упродовж майже півторатисячолітнього періоду нашого минулого, історико-правового розвитку України.

ЗМІСТ

Передмова	4
22 січня – День Соборності України	9

Передмова

День Соборності України – свято, що відзначається щороку в день проголошення Акту возз'єднання Української Народної Республіки та Західно-Української Народної Республіки, що відбулося 22 січня 1919 року на Софійській площі в Києві.

Йому передувало підписання (22 січня 1918 р.) Четвертого універсалу Центральної Ради, яким Українську Народну Республіку проголошено суверенною і незалежною державою. Західно-Українську Народну Республіку було проголошено в листопаді 1918 року. Процес об'єднання України завершився 22 січня 1919 року.

Акт возз'єднання УНР та ЗУНР – історичний факт, який показав безсилля будь-яких спроб роз'єднати український народ, протиставити українців один одному.

На полях Першої світової війни відбувалося братання Українських січових стрільців, що воювали у складі війська Австро-Угорщини, та українців-воjakів армії Російської імперії. Згодом усвідомлена необхідність єдності змусила українські західні регіони до проголошення самостійності з метою возз'єднання з Українською Народною Республікою.

21 січня 1990 року жителі багатьох населених пунктів по дорозі між Києвом і Львовом утворили живий ланцюг, відзначивши цю історичну дату. Офіційно в Україні День Соборності відзначається з 1999 року.

Сьогодні час згадати, як було досягнуто єдності тоді, 22 січня 1919 року.

Акт Злуки був глибоко детермінований історично і спирався на споконвічну мрію українського народу про незалежну, соборну національну державу. Він став могутнім виявом волі українців до етнічної й територіальної єдності, свідченням їхнього самоусвідомлення, важливою віхою процесу становлення політичної нації. Ідея соборності українських земель набула державного статусу, в наступні десятиліття залишалась об'єднуючим чинником і чи не єдиним спільним положенням програмних цілей усіх течій національно-визвольного руху. Акт Соборності надав завершеної форми самостійній українській державі, сприяв

подоланню залишків ідей федералізму в ментальності національної політичної еліти.

Об'єднання мало і практично-політичний аспект, адже обидві держави потребували концентрації збройних сил та взаємної допомоги для захисту своїх територій від іноземного військового втручання, яке на той час набуло форми агресії. Важливим є й

факт легітимності завершального соборницького процесу, який передував Акту Злуки.

Перші дипломатичні контакти Львова з Києвом відбулися 7 листопада 1918 р., коли делегація галичан у складі О. Назарука і В. Шухевича виїхала у Наддніпрянщину і мала аудієнцію у гетьмана П. Скоропадського. О. Назарук згадує: *"Коли я представив гетьманові ціль нашого приїзду, він запитав: "Скажіть одверто – хочете вирізати панів?" – "Хочемо будувати Українську державу", – відповів я здивований"*.

23 листопада уряд ЗУНР скерував до Наддніпрянщини другу делегацію у складі Л. Цегельського і Д. Левицького. Оскільки Гетьманат доживав останні дні, галичани вступили в переговори щодо об'єднання і надання допомоги Директорією. 30 листопада вони прибули до Фастова, де зустрілися з членами Директорії В. Винниченком, С. Петлюрою, П. Андрієвським, Ф. Швецем та А. Макаренком. Згадуючи про ці переговори, Володимир Винниченко писав: *"Не маючи певности удержати своїми силами владу у Галичині, а крім того, піддаючись натискові народних мас, що прагнули до повного об'єднання з Великою революційною Україною, Рада Державних Секретарів звернулась до Директорії з пропозицією об'єднання двох Республік в одну Українську державу... Директорія охоче прийняла цю пропозицію, цілком згодившись з думкою провідників трудових галицьких мас..., що український народ по обидва боки Збруча має бути на віки однині злитий в одне ціле й разом боротися за свою долю"*.

Зважаючи на військово-політичну ситуацію, остаточне вирішення проблеми було відкладено. 1 грудня у Фастові між УНР і ЗУНР було підписано перший не тільки міждержавний, але й взагалі від початку Української національної революції, договір – "передвступний договір" "про маючу наступити злуку обох українських держав в одну державну одиницю". Статті угоди констатували, що ЗУНР заявляла

про "непохитний намір злитися в найкоротшім часі в одну велику державу з Українською Народною Республікою". З іншого боку, УНР проголошувала, що вона дає згоду "прийняти всю територію і населення Західно-Української Народної

Республіки як складову частину державної цілості в Українську Народну Республіку". Враховуючи певні історичні, соціально-політичні та духовні етнічні відмінності населення ЗУНР, угода зазначала також те, що Республіка галичан отримує територіальну автономію в межах УНР.

Вагон-музей в м. Фастові, де у грудні 1918 року був підписаний передвступний договір між ЗУНР та УНР

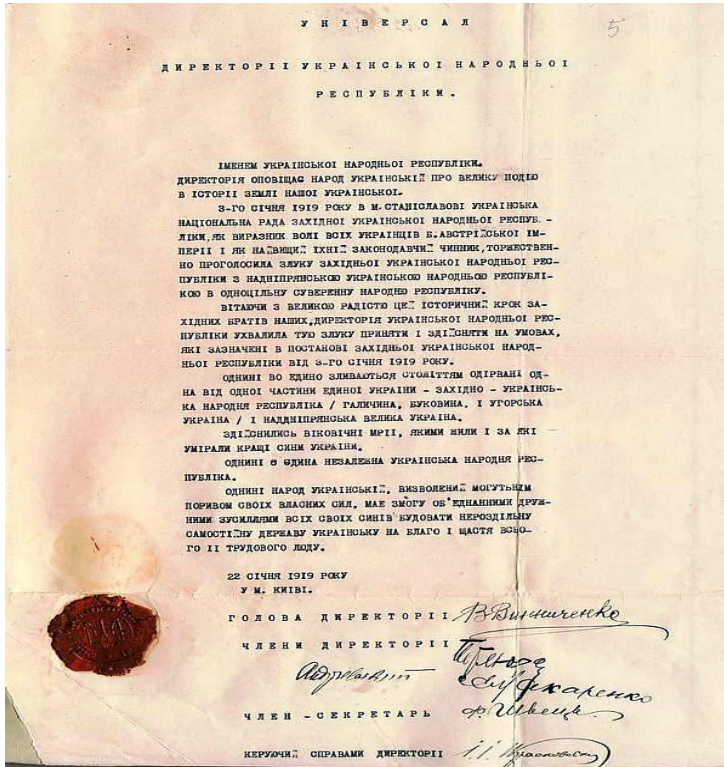
Президент ЗУНР, а згодом член Директорії Є.Петрушевич заявив: *"По лінії з'єднання не було між нами двох гадок. Сьогоднішній крок піднесе нашого духа і скріпить наші сили. Від сьогоднішнього дня існує тільки одна Українська Народна Республіка. Нехай вона живе!"* Водночас було обрано делегацію до Києва у складі 65 осіб для участі в урочистому проголошенні возз'єднання.

Урочиста акція святкування й проголошення акта Злуки відбулася 22 січня 1919 р. на Софіївській площі біля собору. На майдані зібралися тисячі мешканців столиці, військові частини, духовенство Української православної церкви на чолі з архієпископом Агапітом і єпископами, які відслужили службу Божу, члени Директорії, уряду УНР та делегація ЗУНР. О дванадцятій годині урочисте свято розпочалося виступом Л. Цегельського, який зачитав грамоту – ухвалу

Національної Ради про возз'єднання і передав її голові Директорії В. Винниченку. Універсал УНР оголосив член Директорії Ф. Швець:

УНІВЕРСАЛ ДИРЕКТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ
22 СІЧНЯ 1919 Р.

"Іменем Української Народної Республіки Директорія оповіщає народ український про велику подію в історії землі нашої української.

3-го січня 1919 року в м. Станіславові Українська Національна Рада Західної Української Народної Республіки, як виразник волі всіх українців Австрійської імперії і як найвищий їхній законодавчий чинник торжественно проголосила злуку Західної Української Народної Республіки з

Наддніпрянською Українською Республікою в одноцільну суверенну Народню Республіку.

Вітаючи з великою радістю цей історичний крок західних братів наших, Директорія Української Народної Республіки ухвалила тую злуку прийняти і здійснити на умовах, які зазначені в Постанові Західної Української Народної Республіки від 3-го січня 1919 року.

Однині воєдино зливаються століттями одірвані одна від одної частини єдиної України – Західно-Українська Народна Республіка, Галичина, Буковина, і Угорська Україна, і Наддніпрянська Велика Україна.

Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирили кращі сини України.

Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка.

Однині народ українській, визволений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднаними зусиллями всіх своїх синів будувати нероздільну самостійну Державу Українську на благо і щастя всього її трудового люду.

22 січня 1919 року.

У м. Києві"

Об'єднання УНР і ЗУНР стало моделлю цивілізованого демократичного, неекспансіоністського збирання територій в єдиній суверенній державі.

Ті вікопомні історичні події сформували підґрунтя для відродження незалежної соборної демократичної України та утвердження національної ідеї. У розмаї жовто – синіх знамен 22 січня 1990 року наші сучасники поєднали живим ланцюгом злуки Схід і Захід України.

Важкі випробування, які випали протягом останнього року, не просто надзвичайно прискорили процес єднання нації. Вони призвели до його логічного завершення. Сьогодні як народ ми - єдині та могутні, як ніколи! Ворог - сильний, жорстокий, підступний – загартував і зцементував нас як ніхто. Той, хто хотів нас роз'єднати та послабити, – ще більше об'єднав нас та зміцнив!

Саме за останній рік кардинально зросла кількість тих, хто вважає себе патріотом України. Хто за вступ до Євросоюзу. Хто за унітарний державний устрій. Хто за українську - як єдину державну. Наша нація міцніє вже не лише на ґрунті мови чи етносу, а на основі спільної волі більшості мешканців України. Ця воля полягає в тому, щоб жити разом в єдиній, соборній, унітарній, демократичній та європейській державі.

Віримо, що територіальна цілісність України, скріплена кров'ю мільйонів незламних борців, навіки залишатиметься непорушною. Ми маємо бути свідомі того, що лише в єдності дій та соборності душ можемо досягти величної мети – побудови економічно й духовно багатой, вільної й демократичної України, якою пишатимуться наші нащадки. Плекаймо все, що працює на ідею загальнонаціональної єдності, повсякчас пам'ятаючи про незліченні жертви на вівтар незалежності, соборності, державності.

СЛАВА УКРАЇНІ!

ГЕРОЯМ СЛАВА!

22 січня – День Соборності України

Україна. Президент (1994 - 2004; Л. Д. Кучма). Про День соборності України : указ від 21 січня 1999 року N 42/99. – Режим доступу: http://search.liga.zakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U042_99.html

Українська Самостійна держава. // Історія України. 1900-1923 рр. / Н. Полонська-Василенко. – К., 1992. – Гл. 3. – С. 49-135

Відновлення національної державності на західноукраїнських землях. ЗУНР та її боротьба проти польської агресії. Гл. 3 // Історія України та її державності / І. С. Дещинський, І. О. Гаврилів, Р. Д. Зінкевич. – Львів, 2005. – С. 209-211

Проголошення соборної Української Народної Республіки та її боротьба за незалежність // Історія України та її державності / І. С. Дещинський, І. О. Гаврилів, Р. Д. Зінкевич. – Львів, 2005. – С. 212-217

Западноукраїнская Народная Республика (ЗУНР) // История Украины / А. В. Воронянский. – Х., 2006. – Тема 26. – С. 345-353

Гетьманська держава та Директорія УНР. Західно-Українська Народна Республіка // Історія України. Сучасне бачення / В. Ф. Остафійчук – К., 2006. – С. 213-221

Західноукраїнські землі в 1918-1919 роки // Історія України : модульний курс / Н. М. Савченко, М. К. Подольський. – К., 2006. – С. 325-328

Великочий В. Українська Соборність 1918-1919 років: парадигми і виклики сучасної історіографії // Схід. – 2008. – № 2. – С. 64-69

Горак В. Зліт і падіння Директорії // Віче. – К., 1995. – № 4. – С. 106-116

Горбань Т. Ю. Ідея соборності в українській суспільно-політичній думці першої чверті ХХ ст. / Т. Ю. Горбань // Укр. іст. журн. – 2005. – № 6. – С. 95–102

Гошуляк І. Л. Проблема соборності українських земель у добу Центральної Ради // Український історичний журнал. – К., 1997. – № 3. – С. 26-41

Добржанський О. В. Соборницькі прагнення українців Буковини восени 1918 р. // Український історичний журнал. – К., 2009. – № 1. – С. 28-38

Іванов В. М. Західноукраїнська Народна Республіка [Текст] / В. М. Іванов // Історія держави і права : навч. посіб. / В. М. Іванов. – К., 2003. – Ч. 2. – С. 32–40.

Костюк С. Злука УНР і ЗУНР: уроки для сучасної України // Віче. – К., 2010. – № 2. – С. 12-16

Крутова Л. А. Государственное строительство в Украине // Курс лекций по истории Украины. – Донецк, 1994. – С. 204-216

Лавренюк С. Тысячелетняя память Соборности // Голос Украины. – К., 2010. – № 10. – С. 1-3

Лазарович М. В. Українські січові стрільці в революційних подіях у листопаді 1918 р. в східній Галичині // Український історичний журнал. – К., 1999. – № 5. – С. 40-51

Легуша С. День Соборности. Как это было // Жизнь. – Донецк, 2009. – № 8. – С. 2

Литвин В. Суспільство треба об'єднувати навколо фундаментальних цінностей — свободи, незалежності, соборності : Доповідь Голови Верховної Ради // Віче [Електронний ресурс]. – К., 2012. – № 10. – С. 2-6. – режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/viche_2012_10_2.pdf

Мацькевич М. М. Етапи юридичного оформлення об'єднання УНР і ЗУНР // Бюлетень Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. – К., 2011. – № 1. – С. 25-29. – режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/bmju_2011_1_5.pdf

ТЗ(2)
О-53   Олесіюк Т. Соборна Україна. Наукові розвідки і спомини. – К. : Укр.Вид.Спілка, 2004. – 640 с.
            Кільк. прим.: 1 (чит.зал екон.літ. - 1)

Пятаченко С. Ідея соборності України в поезії Олександра Олеся і Євгена Маланюка // Дивослово: українська мова і література в навчальних закладах. – К., 2005. – № 7. – С.52-56

Папакіна Т. Універсал Директорії Української Народної Республіки про злуку з Західно-Українською Народною Республікою // Архіви України [Електронний ресурс]. – 2009. – № 5. – С. 162-165. – режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ay_2009_5_15.pdf

Реєнт О. П. Проголошення ЗУНР: проблема легітимації // Український історичний журнал. – К., 2009. – № 1. – С. 4-11

Сеньків М. В. З історії соборності українських земель (до 95-річчя Акту злуки УНР і ЗУНР) // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету [Електронний ресурс]. – Запоріжжя, 2013. – Вип. 37. – С. 93-96. – режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npifznu_2013_37_20.pdf

Соборність: згода буде: 22 січня 1919-го в Києві на Софійському майдані був проголошений і схвалений акт об'єднання українського народу / Підготували Ірина Нагребецька, Микола Шот, Оксана Мельник // Урядовий кур'єр. – 2013. – 22 січ. (№13). – С. 5. – Режим доступу: http://www.ukurier.gov.ua/uk/articles/sobor_nist-zgoda-buduye/:

Солдатенко В. Українська соборність: ідея й досвід її реалізації в 1919 році у сучасному науковому дискурсі // Україна у світовій історії = Ukraine in the World History [Електронний ресурс]. – К., 2014. – № 1. – С. 104-122. – режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ukr_2014_1_11.pdf

Тимошик М. Ідея соборності української мови на сторінках Огієнкового часопису "Рідна мова" // Дивослово: українська мова і література в навчальних закладах. – К., 2007. – № 5. – С. 38-44

Тюрменко І. І. Іан Огієнко - головуповноважений уряду УНР (листопад 1919 – жовтень 1920 рр.) // Український історичний журнал. – К., 1999. – № 6. – С. 101-111

Шевченко А. Духовна єдність – запорука соборної України // Голос України. – 2013. – 23 січ. (№14). – С. 1, 2.

Шевченко В. До питання про українізацію доби визвольних змагань і відродження національної державності та соборності (1917 — 1921 рр.) // Україна у світовій історії = Ukraine in the World History [Електронний ресурс]. – К., 2014. – № 4. – С. 108-122. – режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ukr_2014_4_11.pdf

Яневський Д. Б. Директорія УНР як міф // Український історичний журнал. – К., 2000. – № 1. – С. 115-123